

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων:

- α) Ελληνοσερβική Συμμαχία
- β) Συμφωνία της Καζέρτας
- γ) Συμβούλιο της Ευρώπης

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη Σωστό ή Λάθος δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α) Τα φιλελεύθερα κινήματα προωθούσαν συνταγματικούς θεσμούς .
- β) Το 1832 το ελληνικό κράτος περιλάμβανε τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και τα Επτάνησα.
- γ) Η Βιομηχανική Επανάσταση στην Αγγλία συντελέστηκε πρώτα στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας.
- δ) Η Τρίτη Διεθνής ή Κομμουνιστική Διεθνής ιδρύθηκε τον Μάρτιο του 1919 με στόχο την προαγωγή της διεθνούς επανάστασης εναντίον του καπιταλισμού.
- ε) Οι Γερμανοί εξαπέλυσαν την «εαρινή» επίθεση εναντίον της Ελλάδας τον Μάρτιο του 1941.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιοι παράγοντες επιβράδυναν τον εκσυγχρονισμό των θεσμών στην Ελλάδα του 19ου αιώνα (μονάδες 8) και τι σήμαινε «εκσυγχρονισμός» την ίδια περίοδο; (μονάδες 4)

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Να αναφερθείτε: α) στα δεδομένα που οδήγησαν στην ανάπτυξη του αναθεωρητισμού μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (μονάδες 8) και β) στην αναθεωρητική κίνηση που εκδηλώθηκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά την ίδια περίοδο. (μονάδες 5)

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε:

α) στις ιδεολογικές αρχές του φασισμού και τις μεθόδους επιβολής του (μονάδες 20)

β) στους λόγους επικράτησής του στην Ιταλία του Μεσοπολέμου. (μονάδες 5)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ανεβασμένοι επάνω σε οχήματα... οι «μελανοχίτωνες»¹ κατευθύνονται προς το μέρος όπου βρίσκεται ο στόχος της επιχείρησής τους. Μόλις φτάσουν, αρχίζουν να χτυπούν με τους υποκόπανους κάθε διαβάτη που συναντούσαν στο δρόμο και που δεν έσπευδε να χαιρετίσει τα φασιστικά σύμβολα ή του τύχαινε να φορά ένα πουκάμισο, ένα μαντήλι και μια γραβάτα κόκκινη. Αν κανείς αντιδρούσε, αν έκανε κάποια χειρονομία για να υπερασπιστεί τον εαυτό του, αν ένας φασίστας τραυματιζόταν ή απλά στραπατσαριζόταν, τότε η «τιμωρία» έπαιρνε μεγαλύτερες διαστάσεις. Οι φασίστες κατευθύνονταν προς την έδρα του ταμείου εργασίας², του συνδικάτου, του σπιτιού του λαού³ έσπαν τις πόρτες, έριχναν στο δρόμο τα έπιπλα, τα βιβλία και τα εμπορεύματα και μετά έχυναν δοχεία βενζίνης: μετά από λίγα λεπτά όλα καίγονταν. Αυτοί που βρίσκονταν τυχαία στα κτίρια δέρονταν αλύπητα ή δολοφονούνταν...

Α. Ρόσι, *Η γέννηση του φασισμού (1938)*, στο Β. Σκουλάτος - Ν. Δημακόπουλος - Σ. Κόνδης, *Ιστορία νεότερη και σύγχρονη*, τεύχ. Γ, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2000, σ. 175.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Ο προσηλυτισμός των Ιταλών [στη φασιστική ιδεολογία] διενεργείται σε δύο επίπεδα. Πρώτα πρώτα στην εκπαίδευση, που αποβλέπει λιγότερο στη διαμόρφωση καλλιεργημένων αντιλήψεων και υπεύθυνων πολιτών και περισσότερο σε μια φυλή ανθρώπων εύρωστη, θαρραλέα, πειθαρχημένη, ανθεκτική και αφοσιωμένη με φανατισμό στο καθεστώς. Πέρα από το σχολείο, που χαρακτηρίζεται από έντονη φασιστικοποίηση (οι εκπαιδευτικοί διδάσκουν με μαύρα πουκάμισα), και το πανεπιστήμι ο (όπου οι καθηγητές, οι περισσότεροι μεγαλοαστικής καταγωγής, υποστηρίζουν τον φασισμό), οι νέοι και των δύο φύλων στρατολογούνται από τα οχτώ τους χρόνια [...]. Εφοδιάζονται με στολές και με ψεύτικα όπλα και συμμετέχουν σε επιδείξεις και παρελάσεις. Στα αγόρια καλλιεργείται η αγάπη για την ομαδική ζωή και τη στρατιωτική δράση. Τα κορίτσια υφίστανται κι αυτά σωματική και κοινωνική διαπαιδαγώγηση με στόχο να γίνουν «ψυχωμένες μητέρες», έτοιμες να θυσιάσουν τα παιδιά τους για χάρη του έθνους και του Ντούτσε⁴.

Serge Berstein - Pierre Milza, *Ιστορία της Ευρώπης*, τόμ. 3, μτφρ. Μ. Κοκολάκης, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997, σ. 85.

¹ Μέλη του ιταλικού φασιστικού κόμματος με μαύρη στολή

² Στην προφασιστική Ιταλία τα εργατικά συνδικάτα ίδρυσαν ταμεία εργασίας για ενίσχυση των εργατικών οικογενειών και πολιτιστικές λέσχες (σπίτια του λαού) για τη μόρφωσή τους.

³ Στην προφασιστική Ιταλία τα εργατικά συνδικάτα ίδρυσαν ταμεία εργασίας για ενίσχυση των εργατικών οικογενειών και πολιτιστικές λέσχες (σπίτια του λαού) για τη μόρφωσή τους.

⁴ Τίτλος του Μουσολίνι

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε:

α) στη δικτατορία των συνταγματαρχών και, συγκεκριμένα, στην ηγεσία της, τους τρόπους άσκησης της εξουσίας και τις συνέπειες για τη διεθνή θέση της Ελλάδας (μονάδες 14)

β) στην αντίσταση των φοιτητών εναντίον του καθεστώτος. (μονάδες 11)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Μια από τις πρώτες «πολιτιστικές» κινήσεις μετά την επιβολή της Δικτατορίας ήταν η απαγόρευση κυκλοφορίας και η κατάσχεση ενός μεγάλου αριθμού βιβλίων. Ο Μιχάλης Μερακλής σημειώνει στο ημερολόγιό του στις 3 Ιουνίου 1967: «Στα βιβλιοπωλεία έδωσαν μακροσκελή (και ασυνάρτητο) κατάλογο από απαγορευμένα βιβλία (ως και μια μέθοδος της ρωσικής και ένα ελληνοβουλγαρικό λεξικό υπάρχουν). Ο πιο μαύρος μεσαίωνας. Η μισή βιβλιοθήκη μου έγινε παράνομη...». Το Index⁵ των απαγορευμένων βιβλίων περιελάμβανε, πάντως, και όλα τα βιβλία γνωστών αριστερών συγγραφέων (Ρίτσος, Βάρναλης) ή κοινωνιολογικές μελέτες, αλλά και μεταφράσεις αρχαίων κλασικών από χαρακτηρισμένους αριστερούς.

Δ. Παπανικολάου, «"Κάνοντας κάτι παράδοξες κινήσεις": Ο πολιτισμός στα χρόνια της δικτατορίας», στο Β. Καραμανωλάκης (επιμ.), *Η στρατιωτική δικτατορία 1967-1974, Τα Νέα*, Αθήνα 2010, σ. 176.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Εκτός από τις εκτοπίσεις χιλιάδων πολιτών [...] υπήρχαν και χιλιάδες πολιτικοί κρατούμενοι στις φυλακές, που είχαν καταδικαστεί για αντιστασιακές ενέργειες. Μία από τις πρώτες ενέργειες της δικτατορίας για τη συγκρότηση του κατασταλτικού μηχανισμού ήταν και η ενεργοποίηση του θεσμού των εκτάκτων στρατοδικείων. Έτσι, στις 25/4/1967 συστήθηκαν δέκα έκτακτα στρατοδικεία στις πόλεις: Αθήνα, Τρίπολη, Λαμία, Λάρισα, Ιωάννινα, Θεσσαλονίκη, Κοζάνη, Αλεξανδρούπολη, Χανιά και Δράμα. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1967-1974 τα έκτακτα στρατοδικεία και τα εφετεία (που επίσης άρχισαν από τον Απρίλιο 1971 να εκδικάζουν υποθέσεις αντιστασιακών ενεργειών) εξέδωσαν συνολικά 4.493 καταδίκες, που αφορούσαν πράξεις κατά του δικτατορικού καθεστώτος.

Γ. Μητροφάνης, «Πολιτικοί κρατούμενοι. Μετεμφυλιακό κράτος, δικτατορία», στο Β. Παναγιωτόπουλος (επιμ.), *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000*, τόμ. 9, *Ελληνικά Γράμματα*, Αθήνα 2003, σ. 130-131.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Οι φοιτητές εμφανίστηκαν στην ταράτσα του κτιρίου [της Νομικής Σχολής Αθήνας], όπου τραγούδησαν το κλασι κό ριζίτικο τραγούδι «Ξαστεριά» [...]. Για πρώτη φορά τα συνθήματα

⁵ Κατάλογος

«Κάτω η Χούντα» και «Δημοκρατία» προφέρθηκαν δημοσίως, απευθυνόμενα σε πολλαπλούς αποδέκτες, όπως η αστυνομία, αλλά και όλους όσοι βρίσκονταν στο κέντρο της Αθήνας. [...] Κάποια στιγμή σήκωσαν στην ταράτσα μεγάλα χαρτόνια με τα γράμματα «Ε-Λ-Ε-Υ-Θ-Ε-Ρ-Ι-Α». Εκείνη ακριβώς τη στιγμή οι φοιτητές έσπασαν τα δεσμά του φόβου. [...] Σύντομα οι περαστικοί άρχισαν να σταματούν στο δρόμο για να κοιτάξουν το σπάνιο και απρόσμενο θέαμα. Πολλοί σταματούσαν από περιέργεια, άλλοι δείχνοντας την αλληλεγγύη τους. Δεν βιάζονταν να επιστρέψουν στο σπίτι τους, αλλά στέκονταν να δούνε τι γίνεται. Όταν οι φοιτητές ζήτησαν συμπαράσταση, μερικοί τόλμησαν να φωνάξουν: «Είμαστε μαζί σας!».

Κ. Κορνέτης, Τα παιδιά της Δικτατορίας. Φοιτητική αντίσταση, πολιτισμικές πολιτικές και η μακρά δεκαετία του εξήντα στην Ελλάδα, μτφρ. Πελαγία Μαρκέτου, Πόλις, Αθήνα 2015, σ. 463-464.

ΚΕΙΜΕΝΟ Δ

[Έκκληση του Ραδιοφωνικού σταθμού του Πολυτεχνείου Θεσσαλονίκης στις 17 Νοεμβρίου 1973] Σας μιλάμε από το ραδιοφωνικό σταθμό του Ελεύθερου Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης. Αν ο στρατός μάς χτυπήσει, αν πέσει έστω και ένας πυροβολισμός, κανείς δεν μπορεί να είναι ανεύθυνος γι' αυτό. [...] Είμαστε κυκλωμένοι από το στρατό. Αυτή τη στιγμή βρισκόμαστε σε διαπραγματεύσεις. Απευθύνουμε στον ελληνικό λαό και σε ολόκληρο τον ελεύθερο κόσμο έκκληση να πάρει θέση. Ζητάμε από τους στρατιώτες να καταλάβουν ότι είμαστε αδέρφια, ότι ο εχθρός μας είναι ένας και ότι είναι κοινός. Δεν θέλουμε να βγούμε πριν ξημερώσει. Δεν θέλουμε να βγούμε όσο είναι σκοτάδι. Κάνουμε έκκληση στον ελεύθερο κόσμο. Ζητάμε να πάρετε θέση! Ζητάμε να πάρετε θέση! Ζητάμε από τους στρατιώτες να μην υπακούσουν σε καμιά διαταγή για πυροβολισμό! Ζητάμε από τους γονιούς μας, τους καθηγητές μας, απ' όλους τους πολίτες να πάρουν θέση!

Χ. Ζαφείρης, Η μνήμη της πόλης: Κείμενα και σπάνιες φωτογραφίες για τη Θεσσαλονίκη, Θεσσαλονίκη 2004. Παρατίθεται στο Κ. Κορνέτης, ό.π, σ. 561.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Α) Ελληνοσερβική Συμμαχία: Οι κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Σερβίας πραγματοποίησαν ανεπίσημες επαφές, οι οποίες κατέληξαν την 18η Μαΐου/1η Ιουνίου στην **Ελληνοσερβική Συμμαχία**, συνθήκη φιλίας και αμυντικής συμμαχίας, που έκρινε εν τέλει την έκβαση των διαφορών μεταξύ των συμμάχων του πολέμου κατά της Τουρκίας. Με τη συνθήκη αυτή οι δύο χώρες προσέφεραν την αμοιβαία εγγύηση ότι θα κρατήσουν οριστικά τις εδαφικές τους κτήσεις και ανέλαβαν την υποχρέωση, σε περίπτωση που ένα από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη δεχόταν επίθεση από τρίτη χώρα, να παράσχουν τη βοήθειά τους αμοιβαίως και να μη συνάψουν χωριστή ειρήνη με την επιτιθέμενη χώρα παρά μόνον από κοινού. Η ελληνοσερβική συνθήκη ήταν δεκαετούς ισχύος και μυστική.

Β) Συμφωνία της Καζέρτας: Σύμφωνο που συνομολογήθηκε στην Καζέρτα της Ιταλίας, στις 26 Σεπτεμβρίου 1944, μεταξύ των συμμαχικών και των ελληνικών πολιτικών και στρατιωτικών αρχών -με τη συμμετοχή εκπροσώπων του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ- ανατέθηκε η διοίκηση των στρατιωτικών δυνάμεων στην Ελλάδα στον Βρετανό στρατηγό Σκόμπυ.

Γ) Συμβούλιο της Ευρώπης: Τον Μάιο του 1949 ιδρύθηκε το Συμβούλιο της Ευρώπης, διεθνής οργανισμός που αποσκοπεί στην ανάδειξη της κοινής ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και στην προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

ΘΕΜΑ Α2

- α) Σωστό
- β) Λάθος
- γ) Σωστό
- δ) Σωστό
- ε) Λάθος

ΘΕΜΑ Β1

Από το σχολικό βιβλίο σελ. 60: «Τέσσερις ήταν κατά κύριο λόγο οι παράγοντες που επιβράδυναν ή και απέτρεπαν τον εκσυγχρονισμό των θεσμών και την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας: α) οι τεταμένες σχέσεις της αφενός με τις μεγάλες δυνάμεις της Ευρώπης και αφετέρου με τις γειτονικές χώρες, β) η πολιτική αστάθεια, γ) η ανασφάλεια στην ύπαιθρο και δ) η χαμηλή πίστη της χώρας διεθνώς. Εκσυγχρονισμός αυτή την εποχή σήμαινε κυρίως δημιουργία ισχυρού τακτικού στρατού και πολεμικού ναυτικού, ανάπτυξη οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου, καθώς και ταχυδρομικού και τηλεγραφικού δικτύου, εισαγωγή νέων καλλιεργητικών μεθόδων στη γεωργία, εμπέδωση της τάξης και της ασφάλειας στις μετακινήσεις και στις μεταφορές και ανάπτυξη του πιστωτικού συστήματος και της διεθνούς πίστης της χώρας.»

ΘΕΜΑ Β2

α) Από το σχολικό βιβλίο σελ. 86 : «Ο εθνικισμός και οι αρπακτικές διαθέσεις των νικητών και των νεόκοπων χωρών είχαν και τούτη τη συνέπεια, που αποδείχτηκε μοιραία για την ειρήνη: δημιούργησαν πληθώρα μειονοτήτων σε πολλές χώρες. Μετά το 1919 πάνω από 25 εκατομμύρια κάτοικοι της Ευρώπης συνιστούσαν τις διάφορες μειονότητες της ηπείρου. Στις συνθήκες ειρήνης, καθώς και στον καταστατικό χάρτη της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ), προβλέφθηκαν εγγυήσεις για τις μειονότητες, αντίθετες ωστόσο προς την αρχή της εθνικής ανεξαρτησίας και κυριαρχίας. Η κατάσταση αυτή οδήγησε σύντομα σε προστριβές και συγκρούσεις, ιδιαίτερα από τη στιγμή που οι ηττημένες δυνάμεις άρχισαν να

συνέρχονται από τον πόλεμο και να ξεφεύγουν από τον έλεγχο της Γαλλίας και της Βρετανίας. Δημιουργήθηκαν έτσι οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του αναθεωρητισμού, της μεταπολεμικής δηλαδή πολιτικής των δυσραεστημένων χωρών, της Γερμανίας, της Ιταλίας, της Ουγγαρίας και της Βουλγαρίας, οι οποίες προσπαθούσαν να αναθεωρήσουν το εδαφικό καθεστώς που είχε προέλθει από τις συνθήκες ειρήνης του Μεγάλου Πολέμου.»

(Πιο συγκεκριμένα, θα μπορούσαν να αναφερθούν και οι πρόσθετοι λόγοι που αφορούσαν τη Γερμανία, σχολικό βιβλίο σελ. 87-88:

«Η Γερμανία, ειδικά, είχε πρόσθετους λόγους να επιθυμεί την αναθεώρηση ή και την κατάργηση της συνθήκης ειρήνης που είχε υποχρεωθεί να υπογράψει, επειδή, εκτός από την απώλεια εδαφών, την πολεμική αποζημίωση και την αποστρατικοποίηση της Ρηνανίας, υποχρεώθηκε να διαλύσει την πολεμική της μηχανή και να διατηρεί περιορισμένες μόνο στρατιωτικές δυνάμεις.

Ο αφοπλισμός της Γερμανίας, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η χώρα καταδικάστηκε επίσημα ως υπεύθυνη για τον πόλεμο και για τις συνακόλουθες καταστροφές, προσέβαλε τους Γερμανούς και ευνόησε την ανάπτυξη ακραίων εθνικιστικών κινημάτων, με πρώτο και κύριο το ναζιστικό, που υπονόμειυσαν τη Γερμανική Δημοκρατία της Βαϊμάρης και οδήγησαν τελικά στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.»)

β) Από το σχολικό βιβλίο σελ. 87-88: «Διαφορετικά προβλήματα προκάλεσε η συνθήκη ειρήνης των νικητών με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η απώλεια εδαφών, που προσαρτήθηκαν σε άλλες χώρες ή αποτέλεσαν ανεξάρτητα κράτη, σε συνδυασμό με την ταπεινωτική μεταχείριση από τους από τους Συμμάχους, ευνόησε την ανάπτυξη ενός εθνικιστικού κινήματος με επικεφαλής τον **Μουσταφά Κεμάλ** (τον γνωστό ως **Ατατούρκ**), το οποίο μεταμόρφωσε την Τουρκία σε εθνικό κράτος. Το κεμαλικό εθνικιστικό καθεστώς προώθησε την οργάνωση ισχυρού στρατού, ο οποίος αμφισβήτησε δυναμικά την ελληνική στρατιωτική παρουσία στη Μικρά Ασία, που είχε δημιουργηθεί με εντολή των Συμμάχων από την άνοιξη του 1919 και για τα επόμενα τρία χρόνια.»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Προλογικά: **σχολικό βιβλίο σελ. 99** «Μια πειστική...κλίμακα.»

α) Από το σχολικό βιβλίο σελ. 100: «Η άλλη πρόταση...του σοσιαλιστικού δόγματος».

Από το κείμενο Α του Α. Ρόσι ο μαθητής μπορεί να αξιοποιήσει στοιχεία που επιβεβαιώνουν τη χρήση βίας ως βασικής μεθόδου επιβολής του φασισμού. Πιο συγκεκριμένα, περιγράφεται:

- Η άσκηση βίας των «μελανοχιτώνων» σε βάρος πολιτών που δεν ασπάζονταν τη φασιστική ιδεολογία.
- Οι καταστροφές που προξενούσαν σε χώρους των εργατικών συνδικάτων, οι ανελέητοι ξυλοδαρμοί καθώς και οι δολοφονίες ανθρώπων.

Από το κείμενο Β του *Serge Berstein- Pierre Milza*, ο μαθητής μπορεί να αντλήσει στοιχεία που καταδεικνύουν ως βασική μέθοδο επιβολής των φασιστικών ιδεών το ελεγχόμενο από το συγκεντρωτικό κράτος εκπαιδευτικό σύστημα, σε όλες τις βαθμίδες του. Συγκεκριμένα:

- Η εκπαίδευση αποβλέπει στη διαμόρφωση πειθαρχημένων ανθρώπων, αφοσιωμένων με φανατισμό στο καθεστώς του Μουσολίνι.
- Οι εκπαιδευτικοί διδάσκουν με μαύρα πουκάμισα –μιμούμενοι τους μελανοχιτώνες- και στο Πανεπιστήμιο οι καθηγητές υποστηρίζουν το φασισμό.
- Τα παιδιά στρατολογούνται από την ηλικία των οκτώ, φορούν στολές, εφοδιάζονται με ψεύτικα όπλα και συμμετέχουν σε επιδείξεις και παρελάσεις.
- Ιδιαίτερα στα αγόρια καλλιεργείται η αγάπη για την ομαδική ζωή και τη στρατιωτική δράση.
- Στα κορίτσια προωθείται το γυναικείο πρότυπο του φασισμού: μητέρες που θα αναθρέψουν παιδιά πιστά στα ιδανικά του έθνους και του Μουσολίνι.

β) Από το σχολικό βιβλίο σελ. 100: «Η άνοδος των φασιστών...αυταρχισμού».

Η άνοδος του φασισμού στην Ιταλία μπορεί να θεωρηθεί και αποτέλεσμα της προπαγάνδας που ασκείται μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος. Επομένως, τα στοιχεία από το κείμενο Β μπορούν να εξηγήσουν και τους λόγους επικράτησης του φασισμού στην Ιταλία.

ΘΕΜΑ Δ1

α) Από το σχολικό βιβλίο σελ. 158: «Η δικτατορία των συνταγματαρχών ...καθεστώτος».

Από το **κείμενο Α**, Πηγή Δ. Παπανικολάου που αναφέρεται στους τρόπους άσκησης της εξουσίας των Συνταγματαρχών επισημαίνουμε τα ακόλουθα:

- την απαγόρευση της κυκλοφορίας,
- την επιβολή λογοκρισίας,
- την κατάσχεση μεγάλου αριθμού βιβλίων ποικίλου περιεχομένου,
- Όπως αναφέρει ο Μ. Μερακλής: «στα βιβλιοπωλεία έδωσαν κατάλογο απαγορευμένων βιβλίων», ο οποίος περιλαμβάνει βιβλία γνωστών αριστερών συγγραφέων (Ρίτσος, Βάρναλης), κοινωνιολογικές μελέτες και μεταφράσεις αρχαίων κλασικών.

Από το **κείμενο Β** του Γ. Μητροφάνη που επίσης αναφέρεται στους τρόπους άσκησης εξουσίας των συνταγματαρχών συμπεριλαμβάνει τα εξής:

- Εκτοπίσεις χιλιάδων πολιτών κυρίως πολιτικών κρατουμένων που είχαν καταδικαστεί για αντιστασιακές ενέργειες.
- Ενεργοποίηση του θεσμού των εκτάκτων στρατοδικείων καθ' όλη τη διάρκεια του καθεστώτος. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι στις 25 Απριλίου 1967 συστήθηκαν 10 στρατοδικεία σε πόλεις της Ελλάδας.
- Την περίοδο 1967-1974 εκδόθηκαν συνολικά 4.493 καταδικαστικές αποφάσεις για πράξεις κατά του δικτατορικού καθεστώτος.

β) Από το σχολικό βιβλίο σελ. 159: «Κορύφωση...υπέστησαν βασανισμούς».

Από το **κείμενο Γ**, Πηγή Κ. Κορνέτη, ο μαθητής μπορούσε να αντλήσει στοιχεία που αναφέρονται στην αντίσταση των φοιτητών της Νομικής σχολής Αθηνών. Συγκεκριμένα:

- Περιγράφεται η κατάληψη της Νομικής Σχολής της Αθήνας από τους φοιτητές.
- Οι φοιτητές τραγουδούσαν το ριζιτικό τραγούδι «Ξαστεριά».
- Εμφανίστηκαν για πρώτη φορά τα συνθήματα «Κάτω η Χούντα» και «Δημοκρατία».
- Οι φοιτητές σήκωσαν μεγάλα χαρτόνια που σχημάτιζαν τη λέξη «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ».
- Η εξέγερση των φοιτητών είχε εντυπωσιακή λαϊκή ανταπόκριση.

Τέλος, από το **Κείμενο Δ**, Πηγή Χ. Ζαφείρη, το οποίο αναφέρεται στην έκκληση του Ραδιοφωνικού σταθμού του Πολυτεχνείου Θεσσαλονίκης προς τον ελληνικό λαό και τους Έλληνες στρατιώτες, αντλούμε τα εξής:

- Την προειδοποίηση στο στρατό να μη χτυπήσει τους φοιτητές.
- Βρίσκονται σε διαπραγματεύσεις με το στρατό και τους ζητούν να μην υπακούσουν στις διαταγές των ανωτέρων τους.
- Απευθύνουν έκκληση στον ελληνικό λαό, σε γονείς, καθηγητές και πολίτες και σε όλο τον ελεύθερο κόσμο να πάρουν θέση.
- Ζητούν τη συμπαράσταση και των ίδιων των στρατιωτών που είχαν περικυκλώσει το πανεπιστήμιο.